

Quba bağlarının “şəfalı loğman”ı

Müsaibimiz biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mədət Qurbanovdur

Hörmətli oxucu! Həmsöhbətim Quba rayonunda, eləcə də ətraf bölgələrdə bağban və fermerlərin uzun illər yaxından tanıdığı, çox sayda dəyərli elmi, təcrübə məsləhət və tövsiyələrinədən təmənnaş olaraq faydalandıqları alim-aqronom Mədət Qurbanovdur. Təsədüfi deyil ki, poeziyasını çox sevdiyim tanınmış qubalı şair Ramiz Qusarçaylı Mədət müəllim haqqında qələmə aldığı parlaq publisistik öçerkinə “Qubanın Miçurini” sərlövhəsi qoyub.

Onu da qeyd edək ki, Mədət müəllim həyatda şöhrət və təmtəraqdan qaçan çox sadə insandır. Qubalı fermerlər ondan söz düşəndə qeyri-ixtiyari olaraq belə deyirlər: “Siz bizim Mədət müəllimi nəzərdə tutursunuz?”. Bu günlərdə onunla telefonla əlaqə saxladım. Məqsədim redaksiyanın tapşırığı ilə Qubada bağçılıq ənənələrinin bərpa olunmasının əhəmiyyəti barədə yazı hazırlamaq idi. Mədət müəllim hər zaman işlərinin çox, vaxtının az olmasına baxmayaraq, qəzetə müsahibə verməklə bağlı təklifimlə razılaşdı və beləcə, bu səmimi söhbət araya-ərsəyə gəldi. Bu gün müsahibənin əsas məqamlarını oxucuların diqqətinə təqdim edirəm.

– **Hörmətli Mədət müəllim, qubalılarından nə ilə məşğul olduqlarını soruşanda yarızarafat, yarıciddi deyirlər ki, “çörəyim meyvədən çıxır”. Görünür, sizin də çörəyiniz meyvədən çıxır?!**

– Bəli, mənim elmdə və həyatda əldə etdiklərim bütün uğurlar, az-çox qazandığım hörmət-izzət meyvəçiliklə bağlıdır. Məni dəfələrlə paytaxta “nüfuzlu” işlərə dəvət etsələr də, bu təkliflərdən imtina etmişəm. Bunu özümü tərifləmək üçün demirəm. Sadəcə onu demək istəyirəm ki, ömrümü Qubanın meyvə bağlarında, halal əməkləri ilə özlərini və ailələrini dolandıran, sadə, mehriban bağbanların arasında keçirdiyimə görə peşman deyiləm.

– **Bir halda ki, siz də “çörəyi meyvədən çıxanlar”dansınız, bəlkə tərcümeyi-halınız barədə oxucularımıza qısa da olsa, məlumat verəsiniz...**

– 1955-ci ildə gözəl Qubamızın əsrarəngiz guşələrindən sayılan Xanəgah kəndində dünyaya göz açmışam. Orta məktəbi bitirəndən sonra bir müddət Bakıdakı zavodların birində fəhlə işləmişəm, sonra istehsalatdan ayrılmadan Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) biologiya fakültəsinin gecə şöbəsinə qəbul olunmuşam. 1978-ci ildə buranı bitirəndən sonra Leningrad (hazırkı Sankt-Peterburq) şəhərində yerləşən Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat Bitki Mühafizəsi İnstitutunun məqsədli aspiranturasına qəbul olunmuşam. 1987-ci ildə həmin institutda namizədlik dissertasiyamı müdafiə etmişəm.

Sonrakı əmək fəaliyyətim qısa fasilələrlə nəzərə almasaq, əsasən Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Quba rayonunda yerləşən Meyvəçilik və Çayçılıq Elmi-Tədqiqat İnstitutu ilə bağlı olub. Burada sırası ilə işçidən şöbə müdiri, baş direktorun müavini vəzifəsində də yüksəlmişəm. Hazırda institutda “Bitki mühafizəsi” şöbəsinin baş elmi işçiyəm. Bax, bu qədər.

– **Siz təvazökarlıq edərək demədiniz ki, meyvəçiliklə bağlı 100-dən çox elmi əsərin, 4 kitabın, bir neçə ixtiranın müəllifisiniz. Bundan əlavə, şimal zonasında bağçılığın inkişafı ilə əlaqədar həyata keçirilən əksər layihələrin hazırlanmasında və uğurla həyata keçirilməsində fəal iştirak etmişiniz.**

– Siz bunları haradan bilirsiniz? (gülümsəyir). Çox təşəkkür edirəm.

– **Müsaibəyə hazırlaşarkən, internetdən barənizdə xeyli məlumat toplamışam. Sizin Quba və Xaçmaz rayonlarında fəaliyyət göstərən internet televiziya kanallarına verdiyiniz müsahibələrin çoxunu dinləmişəm. Üzünüzdə demək olmasın, siz**

bu sahənin, həqiqətən, uzmanlarındansınız...

– Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Yerli internet kanallarına müsahibələr zamanı bağban və fermerlərə məşğul olduqları sahələr üzrə elmi və təcrübə məsləhətlər verirəm. Onlara tumlu, çəyirdəkli, gözəklə meyvə növləri üzrə aqrotehnika bilgisi verməyə çalışıram. Xüsusilə, istifadə etməli olduqları dərman preparatlarının faydalarını izah edirəm.

Sağ olsunlar, dediklərimə qulaq asırlar, söylədiklərimin çoxunu icra edirlər. Tədbirlərdə, şəxsi görüşlərimiz zamanı minnətdarlıq edirlər. Əsl alim odur ki, onun bilikləri insanlara fayda versin. Nə gizlədim, sadə insanlar tərəfindən əməyimə qiymət verildə, qəlbimdə məmnun qalıram. Bilik və təcrübəmi bölüşmək alim kimi borcumdur. Məni yaşadan, ayaqda saxlayan məhz budur.

– **Mədət müəllim, bəlli olduğu kimi, son illər Quba rayonunda, bütövlükdə, ölkəmizin şimal zonasında ənənəvi bağçılığa meyil artır. Əhali həm həyatı sahələrində, həm də pay torpaqlarında dədə-baba meyvə sortlarının becərilməsinə üstünlük verir. Sizcə, bu tendensiya nədən qaynaqlanır?**

– Düzgün müşahidə aparmısınız. Həqiqətən, son vaxtlar əhalidə belə bir meyil var. Məlumdur ki, ənənəvi bağçılıq məhsulları həm sulu, ətirli və həm də dadlı olur. Bu meyvə sortları uzun onillər, əsrlər boyu təcrübəli bağbanlar tərəfindən yetişdirilib, sonrakı nəsillərə ötürülüb. Bu meyvə sortlarının qədir-qiymətini bilmək, onları artırmaq, əlbəttə, borcumuzdur. Nahaq yerə demirlər:

Qubanın ağ alması, Yeməyə bağ alması.

Xoşbəxtlikdən, bu gün Qubanın ağ almasının şöhrətini yaşadanlar çoxdur. Siz məni tərifləyirsiniz, amma bizim Qubada kifayət qədər öz işini bilən alim-aqronomlar var.

– **Bir vaxtlar Qubada ənənəvi bağçılığın az səmərəli olduğunu iddia edirdilər. Sizcə, rayon ərazisində kütləvi surətdə salınmış palmet və spur bağları gözləntiləri doğrultdumu?**

– Bu məsələyə bir qədər geniş aspektdən yanaşmaq lazımdır. Palmet və spur meyvə bağları, eləcə də müasir texnologiyalar əsasında salınmış intensiv bağlar zamanın tələbidir və iqtisadi cəhətdən özünü doğruldur. Belə bağlarda yetişdirilən meyvə sortları dünya bazarlarında tanınır və global istehlakçılar tərəfindən qəbul edilir.

İntensiv bağlarda meyvə ağacları, bir qayda olaraq, cəmi 3-4 ildən sonra bəhərə düşür. Onların hər hektardan orta məhsuldarlığı 1000, hətta 1200 sentnerə çatır. Bu, olduqca bol məhsul, deməli, yüksək rentabellik deməkdir. İqtisadi amil hər bir sahədə olduğu kimi, meyvəçilikdə də həlledici rol oynayır. Bunu gözdə tutmaq çətindir. Bununla bərabər, bütün hallarda ənənəvi bağçılıq diqqətdən kənarda qoymaq olmaz.

– **Mən sizin arqumentinizi qəbul etməyə bilmərəm. Amma gəlin, etiraf edək ki, “Qubanın bağ alması” deyəndə, in-**

sanların gözləri önünə, ilk növbədə, rayonun qədim meyvə bağlarının dadlı, ətirli meyvələri gəlsin. Bu meyvələrin geniş həcmdə istehsalı və satışını təşkil etmək üçün hansı işlər görülməlidir?

– Qədim meyvə sortlarının geniş həcmdə istehsalını və satışını təşkil etmək mümkündür. Bura armudun “Abbasbəyi”, “Cəfəri”, “Nurunburun”, “Sini armud” və s., almanın “Qızıl Əhməd”, “Cırhacı”, “Sarı turş” və digər sortlarını misal gətirmək olar.

Yeri gəlmişkən, qədim alma və armud sortlarından qurudulmuş meyvə (qax) istehsal etmək olar və bunu ekoloji təmiz məhsul kimi bazara çıxarmaq mümkündür. Alıcıları mütləq tapılacaq. Əlbəttə, bu istiqamətdə xeyli əmək sərf etmək, çalışmaq lazımdır.

– **Rayonda qədim meyvə sortlarının daha geniş həcmdə becərilməsinin təşkili üçün alim-aqronomların, Quba DAİM-in əməkdaşlarının üzərinə hansı vəzifələr düşür?**

– Qeyd etməyə dəyər ki, qədim meyvə sortlarını qorumaq məqsədilə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Meyvəçilik və Çayçılıq Elmi-Tədqiqat İnstitutunun, eləcə də Elm və Təhsil Nazirliyinin Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun alim və mütəxəssisləri tərəfindən bu sortlar toplanmış və regionda kolleksiya bağları salınmışdır. Quba rayonu Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzinin mütəxəssisləri hazırda bu sortların becərilməsi və qorunması ilə bağlı yerlərdə geniş izahat və təbliğat işi aparırlar.

Son illər rayonun əksər kəndlərində qədim meyvə sortlarını yetişdirib onların əhaliyə satışını təşkil edən tingçi bağbanların sayı xeyli artıb. Bu, fikrimcə, təqdirəlayiq haldır. Bu gün hər ailə öz həyatı sahəsində qiymətli alma, armud növlərini becərməyə çalışır. Peşəkar tingçilər çeşidli meyvə sortları yetişdirməklə, əhaliyə geniş seçim imkanları yaradırlar.

– **Yaxın gələcəkdə şöhrətli Quba meyvələrini dünya bazarlarına çıxarmaq mümkündürmü? Bunun üçün hansı işlər görülməlidir?**

– Şimal bölgəsinin qədim meyvə sortlarından dünya bazarlarına çıxarmaq nəinki mümkündür, hətta mən deyərdim ki, çox vacibdir. Bunun üçün bir çox yerli alma və armud sortlarını beynəlxalq sərgilərdə nümayiş etdirməliyik, onların yüksək keyfiyyət göstəricilərini izah etməliyik. Burada marketinqin düzgün və səmərəli təşkili çox önəmlidir.

Mən tamamilə əminəm ki, Qubanın ətirli meyvələri Avropada və dünya bazarlarında mütləq öz layiqli yerini tutacaq. Böyük türk şairi Nazim Hikmətin gözəl bir söz var: “Pətəyində balı olanın arısı Bağdaddan uçub gələr”. Vaxt gələcək, dünyanın hər yerində Quba meyvələri adla deyiləcək. Sadəcə, bu prosesi sürətləndirmək lazımdır.

– **Mədət müəllim, sonuncu sual. Bildiyimə görə, bu il Qubanın meyvə bağlarında məhsul bol olub. Amma bəzi fermerlər məhsulun ucuz qiymətə satıldığını söyləyirlər...**

– Mən belə deməzdim. Bu il bağlarda, həqiqətən, əvvəlki illərdən daha çox məhsul toplanıb. Meyvənin bir hissəsi elə bağlardan birbaşa realizə olunub, qalan hissəsi isə qısböyü satılmaq üçün soyuducu anbarlara yığılıb. Son illər rayonda xeyli sayda irihəcmli soyuducular inşa edilib.

Qarşıdakı aylar ərzində fermerlər məhsulu sərfəli qiymətlərə müştərilərə sata biləcəklər. Əsas odur ki, bu il bazar və marketlərdə meyvə sarıdan korluq olmayacaq. Deməli, həm bağbanlar, həm də istehlakçılar razı qalacaqlar.

– **Mədət müəllim, müsahibə üçün sağ olun!**

Söhbəti yazdı: Məsaim ABDULLAYEV XQ